לג א מיי' פ"ח מהל' שמיטין הלכה יא: לד ב ג מיי' שם פ"ח הלכה יח:

רבינו חננאל

גבאין אלא בזמן שהמלכות מטילה מס כך וכך לגבותו מן היהודים מכל אחד ואחד לפי ממונו וכיון דחזי רבנן הני מוכסין שמעריכין העם ונושאים פנים למקצתן ומקילין עליהן ומכבידין על מקצתן יותר מן הראוי נמצא גזלנין לפיכך פסלינהו רבנן: **אמר** רבא ורועה שאמרו חכמים כי הן פסולין בין רועה בהמה הן פסוקין בין רועה בהמה דקה בין רועה בהמה גסה מסתברא הכי כדרבא מדתנן נאמנין עלי ג' רועי בקר מכלל דאלו לא אמר נאמנין עלי רועה בהמה גסה נמי פסולין הן בהמה גמה נמי פסורין הן לעדות ודחינן לדינא הן פסולין אבל לא לעדות מדקתני ג' דאי לעדות ג' למה לי ואקשינן אלא מאי לדינא אמאי רועי בקר כל בי תלתא דלא - ו גמירי דינא פסילי ושנינן י רלא שכיחי ביישוב אי קבלינהו עליה אינו יכול לחזור בו אמר רב יהודה סתם רועה כו' כלומר אע"פ שלא ראוהו נוטל אני פי שלא האחוו נוטל משדות אחרים ומשליך לפני בהמתו פסול. אבל סתם גבאי כשר עד שיראו דחזי ליה: אבוה דר׳ זירא סתם גבאי הוה י"ג ויוא טונם גבאי הוה יייג שנין כי הוה אתי ריש נהרא למתא הוה אמר לרבנן לך עמי בא בחדריך יובר כי קא ניחא נפשיה אמר י"ג מעי דציירין לי בסדיני אהדרינהו לפלוני דשקלתינהו מיניה ולא אצטריכו לי: אמר ר״ש אבטו כו לי. אבוו לי בתחלה היו קורין אותן את אוספי שביעית סוחרי שביעית והיו אומרים אוספין כשרין סוחרין פסולין משרבו ממצי מעות לעניים ועניים אספי ומייתי להו בהני מעות אמרו אחד זה וא' זה פסולין משרבו האנסין . ומאז נינהו עובדי כוכבים התירו להן לאסוף ולפרוע להן כדר׳ ינאי דמכריז זרעו בשביעית משום ארנונא חזרו לומר אוספין כשרין זורעין פסולין. ר' חייא בר זרנוקי ור' יהושע בן יהוצדק הוו אזלי לעבר שוה ראמיא רשריטיח שנה באסיא בשביעית פגע בהו ריש לקיש אזל בהדייהו חזיוה לההוא גברא דכריב בשביעית אמר להו כהן וחורש. כלומר כמדומה אני שזה החורש בשביעית כהז הוא החווש בשביעית כהן הוא כי הכהנים הם חשודים על השביעית א״ל יכול לומר אגיסטוון אני בתוכה כלומר יכול הוא שיאמר שדה זו שלו היא ואני אריס בתוכה חזו גברא אחרינא דהוה כסח א״ל כהן וזמר אמרו לו יכול . לומר איני זומר שהיא לעקל בית הבד אני צריך תרומה שנפלה סאה שביעית תעלה פחות אין מוכרין אותה לכהן רו טרודא הוא דין.

איתמר בירושלמי משום חיי נפש:

לעבר השנה בעםיא. ומ״ת סימך היו מעברין בעסיא הא עסיא חולה לארץ היא כדאמרינן פ׳ חזקת הבתים (ב"ב דף נו. ושם) עסיא ואספמיא וכו׳ וי״ל דלעבר ר״ל לחשוב והכי משמע מדקאמר כהן וחריש משמע ששביעית היתה ואין מעברין השנה בשביעית כדאמרי' (לעיל ד' יב.): אגיםמון אני בתובה. פ״ה לשון ראשון שכיר אני

בתוכה וקרקע של נכרי הוא ולא נהירא דאמרינן בגיטין (דף סב. ושם) אין עודרין עם הנכרי בשביעית ע"כ נראה כפירוש אחר שפירש הקונטרס משום ארנונא:

לעקל בית הבד אני צריך. וקשה דמ"מ מה בכך מ"מ הוה משביח הכרם דהכי אמרינן פרק כלל גדול (שבת דף עג: ושם) הזומר ולריך לעלים חייב שתים משום קולר ומשום נוטע הכא נמי לחייב משום עבודת נוטע וי"ל דעביד ליה באותו ענין דודאי קשה ליה דליכא לחייבו משום נוטעף) כדאמרינן גבי שבת דשאני גבי שבת דמלאכת מחשבת אסרה תורה והא מתעבדא מחשבתו אבל גבי שביעית אין לאסור רק היכא דמשביח הקרקע אצל הכא קשיא ליה וכה"ג שרי כדאיתא פרק המוכר את הספינה (ב"ב דף פ:): ומברן לכהנים בדמי תרומה. וח"ת והה הסור לעשות סחורה בפירות שביעית כדאמרינו במסכת ע"ז (דף סב:) לאכלה ולא לסחורה וי"ל דסחורה היינו כשמוכרה בשוק כעין חנות דדמי לסחורה אבל פעם א' כעין אקראי בעלמא ליכא משום סחורה: בדור אל ארץ רחבת ידים. פ״ה כדור כשורה יסובבוה חיילות פ״א כגר שהוא גולה ל' דירה כמו מדור באהלי רשע (תהלים פד) ל"א ככדור פלוט"ה בלע"ז כמו הכדור והאמום (לקמן דף סח:) ואע"ג דלא כתיב ככדור מ"מ אשכחן כי האי דרשה דכתיב (קהלת יב) דברי חכמים כדרבונות ודרשינן (ירושלמי סנהדרין פ״י) ככדור של בנות שזורקין זו ליד חבירתה כך אדם מוסר דברי תורה לחבירו ולתלמידיו זה לזה ומתפקחין זה מזה ולא כתיב ככדרבונות יו:

אוספין כשרין. דמלי למיכלינהו קודם זמן הביעור: ואולי עניים בושרבן האנסין ומאי נינהו ארנונא. וא״ת ומשום ארנונא אספי להו. בשביל המעות והוו להו סוחרי שביעית ורחמנא אמר לאכלה [ויקרא כה] ולא לסחורה (ע"ז סב.). והכי משמע מתניתין בתחלה לאלו

וכשרין משרבו האנסין חזרו לקרות את האוספין סוחרין ופסולין: ארנונא. מס שגובה המלך מן התבואות כך וכך כורין מן השדה לשנה: פוקו ורעו בשביעית. שביעית בזמן הזה דרבנן דבטלה קדושת הארץ: **כריב.** חריש: אמר להו. ריש לקיש: כהן וחורש. זה כהן הוא שחורש בשביעית דאמרי׳ לקמן נחשדו כהנים על השביעית: אגיסטון. שכיר וקרקע של נכרי הוא. א"נ משום ארנונא שכרו בעל הבית לחרוש: כסח. זומר כרם: **עקל.** דדורת"א ולריכה לבית הבד לקשור את תפוח הזיתים כשעולרין אותן בקורה: הלב יודע. לבו יודע אם לעקל נתכוין או לעקלקלות: לעקלקלות. לעבור על דת: מעלה. דתרומה בטילה באחד ומאה והשביעית יאכל זר קודם זמן הביעור: לפחות. ממאה דהויא ליה מדומע ואסורה לזרים: ימכרו לכהן. דהא שרייה לי׳ תרומה: בדמי תרומה. כלומר בזול דתרומה אין דמיה יקרים כחולין לפי שאינה ראויה אלא לכהנים. כלומר ימכרנה בעליהם לכהנים במה שיכול חוץ מדמי התרומה שהוא חייב לתתם לכהן בחנם דמותר למכור שביעית ע"מ לאכול היא ודמיה קודם הביעור: נחשדו כהנים. להשהות שביעית אחר זמן הביעור דמורו בה היתירא משום דאישתרו תרומה וקדשי קדשים לגבייהו והשביעית נמי קדושת הארץ היא: אמרי. ר' חייא בר זרנוקי ור' שמעון עליה דריש לקיש: טרודא הוא דין. קנתרן הוא זה ומטריח בדבריו: כי מטי המס. לעלייה שמעברין בה שנה כדאמרינן בפ"ק (דף יא.): החשודין על השביעית. שנעשו סניגורין לרשעים: שלשה רועי בקר. בפרק כהן גדול (לעיל דף יח:): קשר רשעים הוא. והיאך אנן סומכין על מנין זה לעשות כדבריהם ואפילו אי הן עושין עבור כדין וכדת אין השנה מתעברת על ידיהן לבעינן (א) ב"ד נימנין וזה אינו מנין: דח עקח. שחתה קורה חותן רשעים: שבנא. ממונה על ביתו של חזקיהו מלך יהודה: השלימו. לעובדך: ידרכון קשת כוננו חלם וגו'. על שם שע"י החן הוא מבקש להמית את אדוניו בלשון הרע הכתוב שם: לא מאמרון קשר. אל תחשוב בדעתך חזקיהו שיהא מניינו של שבנא מנין ליחשב רוב: בקברי בית דוד. שהיה מתגאה למרוד במלכות וליקבר במותו בקבורת המלכים: לנוף ילנפך לנפה **כדור.** סבב יסבבוך חיילות כדור כשורה להגלותך אל ארץ רחבת ידים. סיפיה דקרא שמה תמות ושם מרכבות כבודך קלון בית אדונך: כי הוה. שבנא נפיק עם סיעתו לנאת מירושלים ולהשלים עם סנחריב:

משרייתך

ל) ול"ל דמניאו. ב) ומומפי תרומות פ"ו], ג) לעיל יח:, תרומות פ"ו], ג) לעיל יח:, ד) כתובות כח., ד) [קולר. לא לאולו לא היה אין בארי. רש"א], ו) [וע"ע תוס' סוכה לו. ד"ה אתרוג ותוס' חולין סד. ד"ה כודרת],

תורה אור השלם ו. כִּי הָנֵה הֶרְשָׁעִים.1 יִדִרכוּן קַשֶּׁת כּוֹנִנוּ חִצֶּם על יֶתֶר לִירוֹת בְּמוֹ אפֶל לְישְׁרֵי לֵב: תהלים יא ב 2. לא תאמרון קשר לכל אֲשֶׁר יֹאמֵר הָעָם הַזֶּה קָשֶׁר וְאָת מוֹרָאוֹ לא תיראו ולא תעריצו:

ישטיהו ח יר ישניהו חיב 3. מַה לְךְ פֹה וּמִי לְךְ פֹה כִּי חָצַבְתָּ לְךְ פֹּה קָבֶר בְּסֶלֵע מִשְׁבָּן לְוֹי בּיוֹ אֶבֶּי בַּסֶלֵע מִשְׁבָּן לוֹ: ישעיהו כב טז ישעיהו כב טז

4. הָבָּה יְיָ מְטַלְטֶלְךְ טַלְטַלְה גָבֶר וְעִטְךְ טַלְטַלְה ישעיהו כב יז עָטֹה: ישעיהו כב יז בָּלוּ: 5. וְהַצְּרוּעַ אֲשֶׁר בּוֹ הַנָּגַע בְּגָדִיו יִהְיוּ פְּרָמִים וְרֹאשׁו יִהְיֶה פָרוּעַ וְעַל שְׁפָּם יִהְיֶה פָרוּעַ וְעַל שְׁפָּם יִעְטֶה וְטָמֵא טָמֵא יִקְּרָא: ויקרא יג מה ויקרא יג מה

6. צְנוֹף יִצְנְפָּךְ צְנֵפָּה כַּדּוּר אֶל אֶרֶץ רַחְבָּת יָדִים שָׁמָּה תָמוּת וְשְׁמְה מרכבות כבודר קלון בית אַדֹנֶיף: ישעיהו כב יח

גליון הש"ם גם' א"ל ואי קרי לכו רועה צאן. עיין ע"ז דף נט ע"ל תוס' ד"ה דלר"י:

הגהות הב"ח (ל) רש"י ד"ה קשר וכו' דבעינן כ"ד נאמנין וזה אינן נאמנין הס"ד:

לעזי רש"י דדורת"א [רידורט"א]. סורג המחזיק את הזיתים . תחת הקורה בבית-הבד.

מוסף רש"י

. לעקל בית הבד. כמין קופה מסורגת במצודה ואחרי סחיטת הזיתים נותן הגפת באותו עקל ומניח עליו קורה ומכבידו להוליא המשקה הנשאר (ע"ז עה.).

התירו לחרוש ולזרוע דהויא איסורא מדאורייתא וי"ל דמיירי בשביעית בזמן הזה דרבנן אי נמי י"ל דפקוח נפש הוא ששואל הפסולין עכשיו משום סוחרי שביעית היו קורין אותן אוספי שביעית להם המלך מס ואין להם מה יפרענו ומתים בתפיסת המלך והכי

> ומיגנזו כולי עלמא כי אתי א"ל ממאן נבעי כי ניחא נפשיה א"ל שקולו תליסר מעי דציירי לי בסדינאי והדרו ליה לפלניא דשקלתינהו מיניה ולא איצמריכו לי: א"ר שמעון בתחילה היו קוראין אותן אוספי שביעית: מאי קאמר אמר רב יהודה ה"ק בתחילה היו אומרים אוספי שביעית כשרין סוחרין פסולין משרבו ממציאי מעות לעניים ואזלי עניים ואספי להו ומייתו חזרו לומר אחד זה ואחד זה פסולין קשו בה בני רחבה האי משרבו האנסים משרבו התגרין מיבעי ליה אלא בתחילה היו אומרים אחד זה ואחד זה פסולין משרבו האנסין ומאי נינהו ארנונא כדמכריז רבי ינאי יפוקו וזרעו בשביעית משום ארנונא חזרו לומר אוםפין כשרין םוחרין פסולין ר' חייא בר זרנוקי ור"ש בן יהוצדק הוו קאזלי לעבר שנה בעסיא פגע בהו ריש להיש איטפיל בהדייהו אמר איזיל איחזי היכי עבדי עובדא חזייה לההוא גברא דקא כריב אמר להן כהן וחורש אמרו לו יכול לומר אגיסטון אני בתוכו תו חזייה לההוא גברא דהוה כסח בכרמי אמר להן כהן וזמר א"ל יכול לומר לעקל בית הבד אני צריך אמר להם הלב יודע אם לעקל אם לעקלקלות הי אמר להו ברישא אילימא הא קמייתא אמר להו ברישא הא נמי לימרו אגים אני בתוכו אלא הא אמר ליה ברישא והדר אמר להו הך מאי שנא כהן משום ידחשידי אשביעית ⁶(דתנן) יסאה משום ידחשידי אשביעית תרומה שנפלה למאה מאין של שביעית תעלה פחות מִיכן ירקבו והויגן בה אמאי ירקבו ימכרנו לכהן בדמי תרומה חוץ מדמי אותה סאה ואמר רב חייא משמיה דעולא זאת אומרת נחשדו כהנים אשביעית אמרו מרודא הוא דין כי ממו להתם סליקו לאיגרא שלפוה לדרגא מתותיה אתא לקמיה דרבי יוחנן א"ל בני אדם החשורין על השביעית כשרין לעבר שנה הדר אמר לא קשיא לי מידי דהוה אשלשה רועי בקר יורבנן אחושבנייהו סמוך והדר אמר לא דמי התם הדור אימנו רבנן ועברוה לההוא שתא הכא קשר רשעים הוא וקשר רשעים אינו

מחשבה לקמיה דרבי יוחגן אמרו ליה קרי לן רועי בקר ולא אמר ליה מר ולא מידי °אמר להו ואי קרי לכו רועי צאן מאי אמינא ליה מאי קשר רשעים שבנא הוה דריש בתליםר רבוותא חזקיה הוה דריש בחד סר רבוותא כי אתא סנחריב וצר עלה דירושלים כתב שבנא פתקא שדא בגירא שבנא וסיעתו השלימו חזקיה וסיעתו לא השלימו שנאמר יכי הנה הרשעים ידרכון קשת כוננו חצם על יתר הוה קא מסתפי חזקיה אמר דילמא חם ושלום נפיה דעתיה דקוב"ה בתר רובא כיון דרובא מימסרי אינהו נמי מימסרי בא נביא ואמר לו 'לא תאמרון קשר לכל אשר יאמר העם הזה קשר כלומר קשר רשעים הוא וקשר רשעים אינו מן המנין הלך לחצוב לו קבר בקברי בית דוד בא נביא ואמר לו ימה לך פה ומי לך פה מסרייקן כי חצבת לך פה קבר הנה ה' מטלטלך טלטלה גבר אמר רב ייטלטולא דגברא קשי מדאיתתא יועטך עטה אמר רבי יוסי ברבי חנינא מלמד שפרחה בו צרעת כתיב הכא

ועמך עמה וכתיב התם יועל שפם יעמה יצנוף יצנפך צנפה כדור אל ארץ רחבת ידים וגו' תנא הוא ביקש קלון בית אדניו לפיכך נהפך כבודו לקלון כי הוה נפיק איהו אתא גבריאל אחדיה לדשא באפי משרייתיה

מן המנין אמר רבי יוחנן דא עקא כי אתו

בדמי תרומה חוץ מדמי אותה סאה ואמרינן זאת אומרת נחשדו הכהנים על השביעית כי מטו לאסיא סליקו לאיגרא שלפוה לדרגא מתותיה אמרו טרודא הוא דין. אתא ריש לקיש לקמיה דר׳ יוחנן א"ל בני אדם החשודין על השביעית כשרין לעבר השנה. וא"ת חשבינהו כרועי בקר דעברי שתא אפומייהו לא הני קשר רשעים אינון. וקשר רשעים אינו מן המנין א"ר יוחנן דא עקא כלומר זו צרה: שבנא הוה דריש בתלת סרי רבבותא וחזקיה בחד סר והוה חזקיה מסתפי דלמא משגח קוב"ה בתר רובא. בא הנכיא ואמר לא תאמרון קשר לכל אשר יאמר העם הזה קשר ואת מוראו אל